

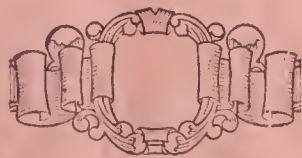
Ч. 14.

Ціна 15 ц.

ТАЭМНИЧІ ПРИГОДИ
Шерльока Гольмса
СЛАВНОГО ДЕТЕКТИВА.

ТАЙНА
Графині Кастельон.

Кождий зошит становить цілість.

Накладом »Руської Книгарні«, 850 Мейн стріт. Вінніпег, Ман.

Тайна Графині Кастельон.

B. Links,
P. O. Box No. 6,
Sioux Lookout, Ont.

РОЗДІЛ І.

Особливий конфлікт.

В Лондоні, в дільниці Вест Сіті, поповнено злочин. Досвіта, межі 4. а 5. годиною, відкрили його в такий спосіб, як се звичайно діє ся.

Хтось залярмував мешканців дому, піншній побіг на поліцію, потім явив ся інспектор з кількома урядниками, а в кінці прийшов і коронер.

Справа була така:

Жан Бегер, що разом з ієвою жінкою, Евгенією, займав чотирь кімнати в партері, знайдено посеред покою зі штилетом в грудях. Побіч него лежала його жінка, Евгенія, окровавлена і з розбитою молотком головою.

В покою знайшли все в як найбільшій порядку.

Нічо не вказувало на морд, нічо не пояснювало кровавого вчинку, бо всі двері й замки були ненарушені, не знайшли також ні чого такого, що могло би дати які вказівки або навести на які сліди.

В останніх часах ви, пане інспекторе, справили ся добре з кількома справами! — звернув ся слідчий судія до одного зі своїх урядників, чоловіка низького, присадкуватого, з каблукватими ногами і з лицем птаха, що разом надавало йому дуже смішний вигляд. — Постарайте ся вяснити отсю історію, бо я вже знаю, як накинє ся на нас преса, як лише довідає ся про сей морд!

Інспектор Снатербакс — так називав ся той герой — заложив руки на грудях і через хвилю дивив ся на помордованих.

— Чи часом велика різниця віку, що заходить межі обома помордованими, не має ніякої звязи зі злочином?

Жан Бегер був уже добре по п'ятдесятці. Волосє на скрани цілком біле, а на голові спільно проріджене. Ніс виставав з твари значно. Крім слідів наглої смерті видно було в його рисах перемучене і схорване. Протинно, його жінка молоденька й красна жінчина, не стратила через наглу смерть нічо з своєї краси.

Золоте, русєве волосє окружало прекрасне личко, а її руки були білі як сніг. Ціла постать казала в ній догадувати ся дівчини радше, ніж жінки Жана Бегер, з яким жила вже два роки.

Се були факти, стверджені поліцією наразі і з поспіхом. Так представив річ портієр і мешканці дому.

— Взаїмне самовбійство тут виключене! — відповів коронер. — Та ніжна жінчина не потрапила би так застромити ніж у груди свого мужа. Поминаючи вже й те, що не могла би сама розбити собі молотком голови. Коли се зробив її муж, тоді неможливе, щоби смертельно ранена жінка могла була вбити його ножем — отже нема ніякого сумніву, що се не є ніяке самовбійство!...

Тимчасом коронер оглянув труни небіщиків. Він був чоловік, що розумів свою ремесло і займав ся ним понад 20 літ. Втєав з підлоги і сказав до інспектора:

— Смерть того чоловіка наступила годнущу скорше, ніж смерть жінки!

— Що хочете тим сказати? Чи се значить, що смертельні рани одержали вони обоє разом, а лише смерть жінки наступила пізнійше?

— Ні! Під сим я розумію, що Евгенію Бегер замордовано в добру годину по замордованю мужа!

Інспектор покивав головою.

— Се дивне! — муркнув здивований, хвилю подумав і сказав:

— Вже знаю! Тут було двох убійників. Одни прийшов годину від другого!

— О! се було дуже хитро з їх сторони! — кивнув собі коронер — але інспектор не слухав вже його, а побіг на долину, щоби дальше переслухувати свідків.

Ствердили, що Евгенія і пан Бегер спали критичної ночі в тім самім покою. Зовсім не роздягали ся і ніхто з сусідів не чув найменшого крику, ні кликаня помочи. Чи Евгенія Бегер була свідком замордованя свого мужа?

— Мусимо се прийняти! — заявив коронер.

— В таких разі маємо нові сліди — сказав інспектор. — На всякий случай нещасливу жінчину насамперед захльороформували. Може бути, що за скоро збудила ся і аж тоді замордували її розбійники.

Урядники приступили до подробичної ревізії. Вертгаймівська каса була ненарушена, таксамо всі скритки й касетки, які правдоподібно містили в собі гроші або дорогоцінності.

Поліція мала трудну загадку до розв'язки. Замкнули й обсадили всі двері і виходи дому, та дарма! Та осторожність була дуже спізнена і зовсім непотрібна, бо прецінь було ясно, що убійник мусів утечи зараз по докінченню злочину.

Як інспектор провадив дальше слідство зі свідками, роздав ся в домі переразливий крик. Констаблі з інспектором на чолі пішли туди. Крик перемінив ся в крик скаженості. Той крик походив з уст інспектора. Йому перебіг дорогу великий стрункий чоловік, як Снатербакс спішив в напрямі пивниці, звідки походив той голос.

Чоловік утікав, як лис, крутою лінією і завдяки надзвичайній силі вдало ся йому повалити на землю другого констабля, що заступив йому дорогу. Але вже в самих дверях зловили його сильні руки двох поліцаїв. По короткій борбі його перемогли і повели до покою, де мав місце злочин.

В тій хвилі окружили його цікаві й оглядали його від ніг до голови.

Зловлений не мав більше як 28 до 30 літ життя. Був спльно і добре збудований і мав досить милий вигляд лица. Його одяг і маніра вказували на те, що він привик до тяжкої фізичної праці.

Урядники перекинули ся поглядами, бо побачили, що убір запанованого був скерваний.

— Підійміть руки! Непотрібно держите їх безнастанно на плечах — приказав інспектор, а один з констаблів підняв йому руки.

Тепер можна було побачити, що його руки скупані в крові.

— Хто ви? — спитав Снатербакс.

— Не відповідаю!

— Гм! Добре робите — муркнув під носом інспектор. — Звідки той чоловік тут взяв ся?

Увійшли якісь дві жінки і одна зачала говорити:

— Я хотіла піти з панею Ловел до пивниці. В тій хвилі як ми відчинили двері, кинув ся на нас якийсь чоловік.

Пані Ловел крикнула, але він заткав її рот, а зате я стала кричати на ціле горло і побігла за ним на гору до сальону. Тоді взяв

ся інспектор, але той перевернув його.

Отже той чоловік сховав ся в пивниці?

— Так!

— То дивно! Таж прецінь мав досить часу на втечу.

А може хтось перед тим наполошив його і він вже не мав часу вийти з дому неспостережено.

Коронер, що був иншої гадки, сказав:

— Злочин викрито меж четвертою і пятою годиною рано, але смерть Жака Бегера послідувала вже о півночі, коли тимчасом його жінка померла аж о першій годині.

— До чорта! — крикнув Снатербакс звертаючи ся до арештованого. — Чуєте? Що робили ви там у пивниці?

— На всякий случай Жак Бегер сховав в пивниці гроші, про що той опришок певно знав — вмішав ся до бесіди інспектор Снатербакс. — Я подивлю ся, чи не помиляю ся случайно.

— Сю роботу можна дуже упростити! — сказав один урядник — коли воно справді так було, так гроші будуть в кишенях злодія!

Зараз перешукали його, але на превелике здивованє не нашли нічого більше крім старої мошонки з двома фунтами штерлінгів.

Інспектор заговорив остро до спійманого:

— Чи ви будете складати зізнання?!

— Не маю що зізнавати!

— Були в сім покою?

— Ні!

Опісля зміряли довготу злочинця, а Снатербакс заглядав по всіх кутках, чи не найде відповідного сліду.

Отже є! — кликнув з тріумфом. — Навіть сам Шерльок Гольмс не був би впав на то! Ось тут слід його ніжки!

Дійсно в тім місці був докладний кровавий слід стопи.

— А тут відбула ся боротьба того поганця зі своєю жертвою, — говорив гордо Снатербакс. — Чи бачите, диван в сім місці скопаний, а підлога порисована! Мені здає ся що Євгенія Бегер мусіла завзято боронити ся!

— Ви також Француз, правда? — дав ся чути в тій хвилі звучний голос. Той голос мав таку особливу краску, а роздав ся так нагло, що всі оглянули ся і на хвилю запанувала мовчанка. Чоловік, що так несподівано явив ся, серед присутних, мав дуже інтелігентне лице, о острих рисах. В його товаристві був молодий чоловік, в літах около 20.

— Шерльок Гольмс! — крикнув один урядник, як отряс ся із хвилювого осторопіння.

— Всі з пошаною повторили ім'я геніяльного криміналіста.

Дивна річ! Перший, що опам'ятався і зачав розсудно говорити, був не хто інший, як підозрілий о сповненні злочину. Його лице змінилося до непізнання і він сказав з якоюсь пошаною до детектива

— Справді! Я Француз!

— Я пізнав по вашій наголосі! Чи не хотіли б ви оповісти коротко про те, що тут сталося?

— Дуже радо, пане Гольме!

Але тут перервав інспектор знову.

— Я був власне в половині переслухання свідків. При тій нагоді я зловив отсього панка не брехни — при тім показав на незнайомого злочинця. — Він казав, що не переступав порога цієї кімнати, а я доказав йому, що він у ній був!

— Алеж ви пірамідальний! Засміявся Гольме.

— Що ви заперечуєте й кажите, що ви не були в цій кімнаті, як отсі кроваві сліди вас зраджують? Ви, як розсудний чоловік мусите сказати собі, що викрути не допоможуть вам нічого!... Хто вас замкнув в пивниці?

Се питання звучало так дивно, що Снатербаке клікнув:

— Алеж про се нема що говорити! Ви, пане Гольме, зле зрозуміли мене!

Вражіння того питання було задивляюче.

Злочинець затремтів, глянув осторожним поглядом на Шерльока і пробубонів:

— Звідки, що, хто се сказав?!

— Хто сказав? Я! Таж ви чули! — відповів детектив зі звичайним гумором.

Снатербаке віддуб губи і сказав знову:

— Гм! се, здаєся, правдоподібно, але хто, пане Гольме, сказав, що він був замкнений в пивниці?

— Алеж чоловіче — відповів на те Гаррі — прецінь злочинець не задержуєся добро вільно через чотири години на те, щоб приїшов великий детектив і інспектор поліції і його...

— Арештував — докінчив той гордовито.

— Ви скажете своє ім'я? — спитав великий детектив.

— Ні, пане Гольме!

— То дурне з вашої сторони!

— Може бути, пане Гольме, але я не можу.

— Чи признаєтеся до того, що поповнили подвійний морд на тих обох людях?

Свійманий скривився на знак обридження.

— Ніколи!

— Позвольте, щоб ми перенюкали ва-

ші кишені!

— Ми вже зревідували їх! — сказав Снатербаке. — Стара мошонка, от усе те, що ми знайшли.

Так? — сказав байдужно Гольме. — Гаррі, дай ножа сюди!

Гаррі Таксон відчинив і подав сюди великий фінський ніж, а Гольме став відшпирювати підшивку від блузи злочинця, якого держали два поліцаї, так кидався і боронився перед ревізією.

— На загальне здивування з під підшивки випав якийсь білий папір.

Снатербаке кинувся на него, як ястріб.

Наблизив до очей а опісля віддалив.

Річ цілком проста! Ще один доказ на те, що мав рацію, коли вважав сего чоловіка злочинцем. На тім папері він виписав собі всі ценогопінності, які сподівався зрабувати в Жана Беґера.

Урядники поглядали по собі з недовірем.

— Я ще ніколи не чув, щоб хтось хотів шукати ценогопінностей у чоловіка такого простого як був Жан Беґер! — сказав здивуючи раменами Гольме, кинув оком на папір, сховав його в кишеню, а відтак звернувся до інспектора:

— Ви не оглянули добре того паперу; на другій стороні є назвиско.

Потім звернувся до в'язня:

— Ви знаєте паню Норвич?

Запитаний затремтів і поблід. Гольме не звернувся на се уваги, але Снатербаке витягнув з кишені грубий нотес і записав в ній на зпекко: Пані Норвич.

— Отже ви ніяк не хочете відповідати? — спитав останній раз Гольме.

Ніякої відповіді. Тепер поставив питання слідчий судія.

— Як ви поясните кроваві сліди на ваших руках і на убранні?

— Не можу пояснити, бо сам не знаю, як се сталося!

— Алеж мої панове! — заговорив Снатербаке — пощо ми здержуємося в наших урядових чинностях? Я думаю, що ми маємо досить причин і доказів, щоб запроторити того драба до арешту!

Коли б ви, пане Гольме, понали на які сліди, пропну повідомити мене зараз по тім!

В останніх словах була укрита насмішка.

Шерлок Гольме вклонився і сказав:

— Очевидно! — Ви перший, кому я вірю мої тайни!

Постідні вийшли Шерлок Гольме і Гаррі.

— Дурний хвалько! — воркнув ученик славного детектива.

Той положив легко свою руку на його рамени.

— Найцікавіше то, що ніодін з тих добродіїв не припускає одної річ: той морд мав иншу ціль. А поглянь попросту в кут під найблизшою стіною. Що побачиш?

— До чорта! Як не милю ся, так се вузк аншарк а в стіні.

Гольмс обережно оглянув ся, чи не обсервує його хто з поліційних урядників, взяв від Таксона ножа і встромив його в стіну.

В тій хвилі вискочила з стіни мала шуфлядка.

— Алеж учителю! Ти незрівняний!

В середині того сховку була сталева скринка; хтось її силою відчинив і випорожнив. Детектив глядів на неї до світла.

— Чи бачиш кровавий слід руки на вічку?

— Ну, Гольмс! Щож тепер пічнемо з тим?

— Здає ся нічого! — відповів Гольмс придивляючись через побільшуюче шкло до слідів крові. — Одиноке, що та пляма нам говорить, се те, що чоловік, що дотикав ся до сеї скринки, мав на руках рукавиці!

Гаррі глянув з подивом на свого учителя, а той додав з усміхом:

— Чи гадаєш, що чоловік, якого вони зловили, допустив ся злочину в рукавичках?

РОЗДІЛ II.

Тріумф Снатербакса.

Снатербакс віднайшов в адресовій книзі перше-ліпше назвиско Норвич — Мод Норвич, вдова по царляментарнім раднику, і не надумуючи ся зовсім, побіг у товаристві двох бригадієрів на Регент стріт, де мешкала та вдова.

— Почекайте перед домом, куди я тепер піду, — видав він приказ бригадієрови — обсадите всі виходи, а як свисну, прийдете до помешканя разом зі своїми помічниками.

— Ол райт! пане іспектор!

За пів години дзвонив до помешканя пані Норвич пан Йонатан Самуїл Елєзар (трос імен) Снатербакс, іспектор з Нью Скотланд Ярди.

Був одягнений в красний цивільний одяг.

Гарна покоївка відчинила йому двері.

Снатербакс зголосив ся без надуми.

— Пан Снатербакс, секретар Його Величства короля Середних Індій!

Молода дівчина змірила його від голови до ніг.

— Смішний королівський секретар — шепнула, оповіщуючи своїй пані відвідни пані Норвич розсміяла ся сердечно.

— Чого від мене хоче пан секретар короля Середущих Індій? На всякий випадок той драб зле поінформував ся, бо є тільки один індійський віцекороль!

Задумала ся поправляючи перед зеркалом свою тоалету.

Се була в цілїм значіню слова гарна жінщина в найкращих літах. Її чорне, як гебан, волосє, окружало її красне личко, а її біла мушлінова сукня прикривала її буйну стать. Вкінці рішила ся.

— Джені, як він виглядає?

— Малий, товстий чоловічина, з каблукватими ногами і з лицем грабіжної птиці.

Дама кивнула головою.

— Від осьми днів діють ся безнастанно якісь крадіжнї й рабунки в Лондоні. Той добродій або числить на моє житє або на брїлянти. Бо деж міг би він понасти в таку божевільну гадку, як представляти ся секретарем індійського короля? А може се справді божевільний?

Відчинила касетку і подала служниці малий револьвер.

— Ти, Джені, вмієш з тим обходити ся?

— Ох, моя пані! Чейже ви знаєте, що мій коханець кавбой (вакар)!

— Гаразд! Як свисну, увійдеш і станеш з револьвером перед дверми!

— Ол райт! Чи маю впустити бандита?

— Нехай увійде!

Джені сховала револьвер під фартушником, вийшла до передпокою, ще раз змірила пана секретара індійського короля і пробубонїла:

— Пррррошу туди!

— Навчи ся чемности, ти фартушковий чорте!

Джені онїміла на хвилю, потім закусила зуби і сказала до себе з гнівом:

— А то безличний секретар!

— Я прийшов до пані — говорив Снатербакс, стаючи перед красною жінщиною, яка зробила на нїм великанське вражінє — прийшов сюди в імени Його Величства короля Середущих Індій, щоби предложити пані одну просьбу...

— Ох, відповіла пані Норвич. — Найяснійший пан ще памятає про мене?!

— Розуміє ся! Найяснійший пан часто згадує про паню! — кликнув іспектор задоволений, що брехня так гладко йде йому.

— Ох, то певно пригадує собі ще, як по-

сив мене перед трийцяти літами, як я була ще немовлятем!...

— А чогож би ні!... говорить завсідн, що се найкрасна хвиля в його життю!

За багато чести! А чого бажає від мене Його Королівське Величство, Найяснійший Пан?

— Найяснійший пан казав просити паню щоб пані подала мені адресу одного чоловіка, якого пані знають напевно! Він виглядає так саме...

І при тім описав інспектор чоловіка, якого підозрівав о замордоване Жана Бегера. Дама дивила ся в задумі на підлогу.

— Се мусить бути божевільний! Як же я можу знати того чоловіка? — думала вона собі.

Снатербакс прийшов до переконання, що сею дорогою не дійде до ціли.

Він припускав, що той чоловік стоїть у якихсь зносінах з дамою. Рівночасно пригадав собі, що на картці, яку на його лихо сховав Шерлок, є спис дорожочностей.

Прибрав найповажнійшу міну, о скільки се було в його силі і впливши очі в даму:

— Простіть мені питанє: Найяснійший пан незвичайно интересує ся клейнодами пані! Пані мусять мати казочну скількість перел і діамантів!

— Он куди! — подумала собі красна дама — тепер драб виявляє себе!

— Правда! відповіла голосно. — Прещінь Найдорожчий Пан сам жертвував мені свого часу отсі клейноди! Певно, що пригадує собі той красний брилянт, великий як три курячі яйця разом.

Снатербакс відчинив широко уста.

— Спитав з недовірем і подумав:

— Чи вона бреше так само як я? — і відповів з поспіхом:

— Ох, пані! Я пристрасний amator дорогих камінїв! Чи не міг би я побачити збірки ваших дорожочностей?!

— Чому би ні? — відповіла з цілою свободою пані Норвич, а собі подумала:

— Що за незручний злодій з того драба!

Встала, пішла до сусідної кімнати і вернула з касеткою в руках, а уставила ся так, що Снатербакс мусів звернути ся лщем до дверий, відчинила касетку і сказала:

— Дивіть ся!

Снатербакс нахилив ся над клейнодами.

В тій самій хвилині дама свиснула і показала на двері.

Під Снатербаксом угнули ся коліна. В Дверях стояла Джені, в лівій руці держала великий ніж до края шинки, а в правій ре-

вольвер і крикнула:

— Руки до гори, чоловіче, бо впакую вам три бомби в лоб!

— Перепрашаю, — до сто чортів!...

— Руки до гори!

— Перепрашаю, я...

— Раз, два, »три« стріляю. Револьвер набитий кулями »дум-дум«!

В тій самій хвилині пригадав собі Снатербакс, що на долині чекає бригадіер з трома поліцаями.

І він також був переконаний, що має до діла із злочинницею, яка є готова на все, яка не боїть ся навіть позбавити його такого цінного життя!

Підняв свої руки в гору і рівночасно свиснув переразливо.

— Ви чого свищете? спитала дама.

Та тепер вона зуміла ся, бо двері відчинили ся, а за плечима покоївки зявили ся три великанські драби. Один з них кинув ся на покоївку, відібрав від неї ніж і револьвер і зв'язав її.

Снатербакс відскочив на бік, показав на паню Норвич і сказав:

Бригадіер! Прпарештуйте отсю женщину.

Рівночасно взяв малу касетку, що містила в собі клейноди дам, яка на разі не могла прийти до себе зі здивованя і переляку аж вкінці стала кричати на ціле горло о поміч.

Збігли ся люди.

Ратуйте мене! Драби! Злодії! Убийники! — кричала дама, а на детективів кинули ся в сій хвилі чоловіки, що прийшли на поміч дамі.

— Я інспектор поліції! — крикнув Снатербакс, як у покою зачала ся бійка.

— А мені представив ся секретарем індійського короля! — кричала пані Норвич, а один з прибувших кликнув:

— Таж се вбійник з Ньюкестл, я пізнаю його добре, бо бачив його портрет в газеті нераз.

Зачала ся завзята бійка.

Снатербакс стискав нервово касетку в руках, хотяй набрав тільки ударів, як ще ніколи в життю. В кінці бійка скінчила ся тим, що бригадіера, Снатербакса й обох поліцаїв зв'язали і викинули на вулицю.

На вулиці надбігли констаблі.

— Сюди! Чотирьох злодіїв параз! — кричали на них.

Поліцаї кинули ся на зв'язаних, але незабаром пізнали помилку і освободили своїх товаришів. Опісля під проводом Снатербакса увійшла поліція до помешканя пані Норвич. Але оборонці переслідуваної дам забарика-

дувалися і напевно було би прийшло наново до бійки, коли би інспектор Снатербакс не був розумніший і не був уступив з поля боротьби.

Поставив бригадієра на сторожі дому, пішов з констаблями на Нью-Скатланд-Ярд і там відчинив малу касетку.

Але всьо, що найшов у ній, був пушок до порошків і врізок листа, в яким інспектор прочитав слідуєчі слова:

— Справді, мій приятелю, ти великий дурак!

Снатербакс, що сподівався, що в касетці найде щонайменше скарги падишаха, був тим відкритим прямо пригноблений. Але не зражаючись тим, зараз як лише зрідла гурма, що облягала дім, вислав сплиний відділ поліції, щоби перевести ревізію ще раз.

Але й се не помогло багато. Бо найшли лише перешиску. В забраних паперах було багато незаплачених рахунків, упомінальних листів, а вкінці один лист з Парижа, якого зміст був такий:

»Моя люба! Рівночасно посилаю тобі ключ, без якого не можна відчинити касетки і прошу тебе відішли мені брилянти як найскорше.

Тут усьо як бувало. Боюся тільки, що із здоров'єм Гаррія може бути зле, бо сили опускають його з кожним днем. Здоровлю тебе сердечно! Твоя вірна приятелька«.

В характері письма доглянув Снатербакс подібність до характеру письма, яким зроблений був спис дорожочіностей і сим разом особисто з кількома констаблями пішов до помешканя пані Норвич. Спитав її остро:

— Де той ключ, що про него говориться в сїм листі і в якій цілі ви одержали його?

Дама зблідла, почала тяжко віддихати, а вкінці сказала:

На те литанє не даю ніяких пояснень!

Інспектор Снатербакс, поминаючи його смішні сторони, не був ані повільний, ані нездарний; він занадто був під безпосереднім впливом Шерльока Гольмса.

В сїм случаю він догадувався якоїсь звязи межі тим листом, ключем, а замордованим Жана Бегера. Але того ключа не найшов в кімнаті дами, мимо докладної ревізії. Дістав отже розтягненє над нею поліційного тайного нагляду і вишпитав мешканців і сусідів, з ким красна вдовичка найбільше зносила ся. Вказали йому на якогось чоловіка сер Нетгема, бувшого секретаря її покійного мужа, з котрим та дама була часто вечерами на вечері, а навіть відбувала з ним часті прогульки повозом.

Се був молодий, около трийцяти літний, чоловік, один з тих лондонських елегантів, про якого фінансовий стан знали менше, ніж про його гуляще житє.

Молодець прийшов ще тої самої днини до дами в якої поліція переводила слідство і довідувався про неї.

— Пані виїхала в дорогу! — заявив поліційний урядник перебранний за льокаю дами.

Сер Нетгем немало здивувався.

— Се не може бути! — сказав. — Зголоси там сер Нетгема!

— Не можу зголосити вас з тої причини, що пані нема в дома і взагалі в Лондоні.

Сер Нетгем задумався і виїшов не могучи зрозуміти несподіваної неласки своєї приятельки.

Тимчасом інспектор Снатербакс перевів ревізію в домі сер Нетгема і найшов в його помешканю малий ключик завішений на сніпній стяжці.

Стяжка мала на собі слідн крові.

З тріюмфуючою міною сховав ключик до кишені.

Відтак видав приказ слугі, щоби показав йому всі чоботи свого пана. Здивований слуга виконав приказ і для досконалости заявив, що ще одна пара є в шевця в направі.

Снатербакс пішов з поліцаєм до вказаного шевця.

— Маєте чоботи сер Нетгема?

— Так! Я саме дав нові підониви!

— А де старі?

Швець подав йому пару підонив, на яких виділи червоні плями.

Снатербакс сховав їх до кишені і вернув до помешканя сер Нетгема.

В салоні стрінув ся власне з молодим чоловіком, що вертав з відвідин від своєї пані.

Положив йому руку на раменнє і сказав:

— Сер Нетгем! Чи були ви колисьного вечера в мешканю Жана Бегера, якого замордовано разом з жінкою?

Занитаний видно змішався. То блід, то червонів, бубонів якісь слова без звязи, аж вкінці добувся на відповідь:

— Ні!

Але у відповідях путався ще раз більше.

Снатербакс кивнув на своїх урядників.

— В імени права арештую вас, доки не викажете свою «алібі» критичної пачи!

РОЗДІЛ III.

Тайна касетки.

Шерлок Гольмс сидів у себе в дома і

курив свою коротку люльку, любуючись пахучим турецьким димом.

— Ну і щож, мій приятелю Гаррі! Як стоїть справа з новими вислідами злочину?

Гаррі Таксон зачервонів ся.

— Я довго про те думав, але дарма! Я не припшов до ніякого висліду! То що маємо, дуже скупе й невисстарчаюче! Карта зі списом ориґіналів і перел і назвиско незнакомої особи по другій стороні! Я мусів огранічити ся на відвідинах тої пані, що носить оте ім'я. Я не застав її дома.

— Послухай, Гаррі! — відповів Гольмс — Цей інтелігентний і талановитий хлопець. Отже хочу втаємничити тебе в комбінації відносно тої занутоної справи.

При тих словах витягнув з кишені ту історичну картку, а Гаррі закликав хутко:

— Передівсім прошу, поясніть мені одню, учителю! Чи з одного назвиска можна що вносити?

— Спис дорогоценностей не писаний тою самою рукою, що ім'я: Пані Норвич. Спис дорогоценностей написаний жіночою рукою, рукою виправною, правдоподібно якоїсь аристократки, красної дами, літ около 30, Французки, що образувала ся не в школі, але дома, приватно...

Гаррі слухав мовчки.

— І ви пізнали се все з отих кілька слів?

— Очевидно!... А чим властиво ріжнив би ся детектив від звичайного ляїка, коли би не міг віднайти того, що закрити перед зором інших? Форма письма велить догадувати ся вузкої, первової жіночої руки. Рід буквів, нахил письма — зраджує Французку. Є тут також дрібні ортографічні похибки, що ведуть мене до здогаду, що та дама не побирала систематичної науки в школі, але вчила ся приватно, дома і то дуже невисстарчаючо.

Се слабкі сліди, але на всякий случай вони позваляють мені догадувати ся четвертої особи, яка відіграє ролю в кервавій драмі.

Гольмс сів на фотель, примкнув очі і горив наче до себе:

— Женищина красна і певно не зла!

— Алеж учителю! Говорите про якусь четверту особу. Передусім ми маємо лише одну, що запутана в сю справу!...

Детектив засміяв ся.

В тій хвилі увійшов слуга і подав детективови найновіше чісло ранішньої газети. Гольмс переглянув її з поспіхом і подав з усміхом своему ученикови, показуючи пальцем на сензаційну статю під заголовком:

»Вияснене убійства Бегерів«.

Статя очевидно інспірована паном Снатербаксом, була — можна сказати — одною

повчальною едою в честь його сариту, здібности і відзати. Крім того в статі переновидало ся про знапі нам випадки, як віднайдене ключа з голуб'єю стяжкою в домі Француза, його арештоване і про поставлене під поліційний нагляд пані Норвич.

В тім задзвонив голосно дзвінок і до кабінету Гольмса влетів, як бомба, Самуїл Елснотербакс у власній особі.

Що скажете, пане Гольме, на моє новоджене? — кликнув зараз від дверей.

— Я для вас з цілим признанем! — відповів великий детектив. — тай списалиж ся ви, пане Снатербакс! Покажіть но ви той ключ на синій стяжці!

— Вел, зараз його побачите! Можете його навіть взяти, нащо мені його, але пождіть, я задержу собі скервавлену стяжку, бо се доказ вини, що свідчить проти Нетгема!

— Слушно, інспекторе! Не дайте нікому забрати собі овочів своєї побіди! Я хотів би тільки бачити ключ!

— Нащо вам того? — спитав з недовірем інспектор.

— Я хотів би переконати ся, чи він надає ся до якого сховку в помешканю панства Бегерів!

— Що до того, так я можу впевнити вас, що дарма ваша праця. Я радше припускаю, що се є ключик від якоїсь касетки, яку Нетгем сховав десь вже давнійше, касетки наповної отими дорогоценностями, що зрабував їх з помешканя панства Бегерів!... Але, але, де ви були сеї ночі, пане Гольме? Мої люди бачили вас кілька разів!

— Радю вам се скажу! — сказав з усмішкою великий детектив. — Я розвідував ся про особу арештованого Француза, того само що був замкнений в пивниці, Я порушив всі пружини, щоб довідати ся щось близного про паню Евгенію Бегер.

— Прецінь ви говорили щойно про Француза!

— Так, і тому то я й розвідував ся про Евгенію Бегер. Се був мій план, скажім мій каприс такий!

Бо прошу послухати: Убійство мужа й жінки, з яких перший є старий і поганий, а друга молода й гарна. О убійство підозрілий також молодий і зовсім непоганий чоловік. Нема й найменшого сумніву, що мусить заходити якась звязь меж сими обома молодими людьми. Чи не так?!

— Може бути! — відповів нерадо Снатербакс. — Я не розумію ся на любовних кавалках.

— З виїмком тих випадків, коли ви самі залюблені! — сказав Гаррі з дотинком, а

Шерльок Гольмс говорив даліше:

— І моя комбінація не була зівсім зла! Я довідав ся, що часто бачили їх разом, а деякі навіть обстоювали при тім, що догадуваний убійник в недвозначний спосіб накидував ся пані Євгенії зі своїм товариством.

— Драма ревливості? — воркнув Снатербакс.

Гольмс здвигнув раменами.

— Се ще покаже ся. Я пайшов одного свідка, що дав мені близині подробиці що до а рештованого. Він є коваль і мешкає в найблизнім сусідстві з паном Яковом Поатіє.

— То арештант називає ся Яків Поатіє?

— Вел! Він коваль і вже кілька місяців мешкає в Лондоні. Я довідав ся також, що Євгенія Беґер сходилася не лише з Яковом Поатіє, але ще з другим, паном Х.

— Щож то за той пан Х? — спитав здивований інспектор.

— »Х«, як знаєте з ариметики, є число неозначене.

— Але як може виглядати те »Х« приблизно?

— Тай про те я маю докладніші відомості! Се чоловік з чорною бородою і блідим лицем. Маніри й одяг дуже елегантні, але про него ніхто нічого певного не знає. Мимо того є він чинник для нас незвичайно важний!

— І того »Х« ви хочете віднайти?

— Не инакше, любий інспекторе! Прещінь ви знаєте, що при рівнянях найважніша річ є віднайти незвісне те »Х«.

— Бажаю щастя. Що до мене, так я не мав ніколи надто великого довіря до математики. Що відносить ся до моїх урядових чинностей, я, не вганяючи за ніякими »Х«-ами, ні »У«-нами, зловив живого злочинця, маю його під ключем і — кінець...

При тих словах обернувся на п'яті, вклонив ся чемно обом детективам і вийшов.

Вже добре вечеріло, як Шерльок Гольмс з Таксоном входили до того дому, де сповнено злочин.

Вдаючи, що він мешкає в тім домі, скористав Гольмс з того, що ніхто не бачив його, відімкнув скоро витрихом двері до мешкання замордованих Беґерів, увійшов разом з Таксоном до середини і добре за собою замкнув.

Мусимо пригадати, що того дому поліція не стерегла вже, а трупи помордованих перенесено до дому передпохоронного.

— Пан Снатербакс навіть не передчуває, яку він прислугу зробив нам тим, що дав сей ключ, від якого скервавлену стяжку сховав собі на пам'ятку! — сказав Гольмс шепотом.

Опісля при світлі своєї електричної лампки став трібувати, чи той ключ не придасть ся до якого замку.

Не було шафи, бюрка, найменшої скринки чи пуделка, яке вони поминули би при тих пробах.

Але ключ не надавав ся до нічого.

Заведені в свої надії хотіли вже вийти, як Гольмс побачив великий пук ключів, що висіли на кухонних дверях і заорав їх до кишені.

Що ви задумуєте? — спитав Гаррі.

— Заглянемо ще до пивниці.

— Яке се просте, — подумав Гаррі, а я не прийшов на таке.

Оба вони зійшли на долину темними крутими сходами і по довгих пошукуваннях натрапили на малу нижу в пивниці, де на стіні була причіплена мала картка паперу з написом: »Беґер«.

Тут стояла велика скриня, важкої роботи, а її прекрасне виконання й добірний матеріал свідчили про те, що вона мусіла походити зперед богато, богато соток літ.

Скриню вже перед тим відчинили були витрихом.

При помочи Таксона здіймив її Гольмс на землю і з якоюсь повагою відчинив віко.

Заглянули цікаво до середини.

Нутро скрині було вистелене голубим адаманком, який був уже цілком злинялий або знищений молями. На її дні лежала мала бранзолетка з нанизаних на шнурку дрібних, чорних шишок, якими часто діти люблять бавити ся.

В куті скрині щось заблищало. Гольмс витягнув пальцями той малий округлий предмет і переконав ся, що се була прекрасна дорогоцінна перла.

— Ну! — кликнув Гольмс. — Ну, се було би доказом, що перли й бриланти, вичислені в списі, викрадено. Подивім ся, чи се вже все!

І Гольмс став як найстаранніше обшукувати стіни скрині, а навіть відірвав пожегчастину адаманку, яким було вистелене нутро скрині.

— Кусник паперу! — кликнув радісно Гаррі і дійсно витягнув ізза голубої матерії кусник знищеного, пожовклого паперу. На тім папері були слідувачі слова:

»Нинішнього дня, 17-го листопада 19... видано реверс число 209 для »Госпіс дезанфан труве« в Реміремон. Дитина, що має те число, є хлопчик, має кілька днів, — родичі невідомі. —

Парох — Аббе Валіє«.

Гаррі Таксон дивив ся здивовано на

Гольмса.

— Що се значить, учителю?

Але великий детектив не відповів зразу нічого. Його лице малювало задуму й повагу. Очи спустились до землі.

Аж по довнім часі взяв руку з чола і сказав:

— Се документ відкидка, мій любий.

— А звідки він тут береться?

Довідаємося й про те.

— Чи ти був приготований на пайдене чогось подібного?

— Ні! — відповів детектив з властивою собі отвертостію.

РОЗДІЛ IV.

Кімяна піраміда.

— Спакуй речі в валізу; мусимо виорати ся в дорогу, яка потребає, яких вісім днів, хотяй не є виключене, що в двох або в трох днях дійдемо до якогось висліду.

Так сказав великий детектив до свого ученика, який заняв ся зараз приготуваннями в дорогу.

На другий день вибрали ся оба детективи з двору до Кале, а відтам ніде не задержуючись через Париж до Реміремон.

Се мале старинне містечко в департаменті Вогезів, яке має около 10 тисяч мешканців.

Кілька більших фабрик, театр, бібліотека і дім підкидків, надають йому чимало новітнього характеру. Військові гасарні і мала церковця доповняють число будівель.

Гольмс пішов з таксоном до дому підкидків.

По великих трудностях і формальностях доступив він вкінці честі побачити лице такого високого достойника, як директор заведення.

Детектив запитав його про судьбу дитини, яку віддали свого часу під числом реверсу 209.

Урядник зробив дуже дипломатичну міну.

— Я, панове, можу служити вам тільки поясненем, якого дня й години прийнято до нашого заведення ту дитину.

— Зараз побачимо! — говорив дальше, перекидаючи листки в великій книзі — Ч. 209?... Зараз, зараз... Гм!... — 207 прийнято в липні, — 208 чотири тижні пізнійше, — 209,... Деж 209?!... Нема його зовсім!

Зачинив книгу й відсунув її на бік.

— Під ч. 209 не віддали нам взагалі ніякої дитини!

— Я не розумію того! — сказав Шер-

ллок Гольмс. — Як се можливе, коли в мене в руках є реверс віддання, заосмотрений власне тим чоловіком.

— І се я можу вам вияснити! — відповів урядник, при чім заложив руки на спорім череві. — Часом лучає ся, що неправа дитина приходить на світ у місцевости, що належить до нашої парохії, але від нас дуже віддаленої. В таких випадку віддають звичайно дитину місцевому парохови, той уміщує дитину в нас, виставляє новородкови відповідні документи і задержує в себе. Ті документи він заосмотрює тим самим числом, яке дитина одержує в нас.

— Дуже красно, — відповів Гольмс з насмішкою, — тільки з тою ріжницею, що дитина, якої число має в сім случаю парох, цілком не оглядала дому підкидків!

Директор кивав головою.

— Тут криє ся на всякий випадок якась тайна, якої я не в силі вам вияснити!

Гольмс подякував і вийшов зі своїм помічником.

Перша ліпша дитина показала їм дорогу на парохію.

Подорожні застали сивого, поважного старця, що був занятий виучуванем на память проповіді, призначеної на найблизшу неділю.

Мимо того прийняв їх дуже приязно і спитав про ціль приходу.

Шерллок Гольмс уклонив ся і подав йому реверс ч. 209.

— Чи отець добродій не могли би пояснити мені, для кого виставлено сей реверс?

Священик глянув насамперед на папір, відтак приніс з другої кімнати велику книгу, в якій записував урядові справи, заложив на ніс окуляри і говорив милим низьким голосом:

— Се було в жовтні! Так... Пригодую собі докладно. З тим числом вяже ся дивна історія. Нехай Бог боронить, щоби в звязи з нею було щось такого, що противить ся Божим або людським законам!

— Власне моя задача є розслідити цілу сю справу, — відповів славний детектив.

Парох змірив його з недовірем.

— Лише памятайте про те — сказав отець до него — що я нерадо уділяю таких пояснень, що можуть когось нещасливого ще більше унещасливити.

— Будьте спокійний, отче добродію! — відповів Гольмс поважно. — Моя задача є очистити з несправедливих закидів кількоро нещасливих людей.

— Як воно так є справді, тоді ваші наміри добрі! сказав парох. — Так отже послу-

хайте історії реверса ч. 209.

Се була темна бурлива ніч, дощ дзвонив до шиб, а вітер віяв так сильно, що трохи не зірвав даху над моєю головою. Блискавиці перерізували небо безнастанно, а громи безнастанно лунали по горах. Нараз саме півночню, мимо сказеної бурі, я почув стук кінських копит. Перед самою брамою парохії задержався якийсь нічний їздець.

Се в моїм стані лучаєся зовсім нерідко, що кличуть мене вночі до хорого, бажаного послідної потіхи... В тій хвилі роздався стукіт до дверей, а моя стара господиня пішла відчинити. Але в тій хвилі захиталася і видала оклик переляку. На се відізвався якийсь грубий мужеський голос:

— Не бійтеся нічого, жінко. Я маю тільки одну велику просьбу до отця пароха.

Побачивши входячого, я зараз подумав собі, що певно ушлянований на мене якийсь розбійницький напад, бо чоловік, що держав у руці малий клунок, мав на лиці грубу, чорну маску. Як він увійшов до покою, з його плаща сплинула вода.

— Будьте спокійний, отче добродію! — сказав той чоловік. — Ся маска має на цілі лише те, щоби ви мене ніколи в життю не пізнали, а я роблю се зі згляду на матір сеї дитини!

При сих словах розвинув зі шмат маленьку дитину, цілу перемерзлу й перемочену.

Жаль стиснув мене за серце на вид його блілого личка.

— Уважайте! — сказав я. — Дитина може вмерти в таку страшну погоду.

— Не бійтеся! — відповів замаскований чоловік. — Я бережу його добре. Я хочу просити отця добродію о видане відповідної писемної посвідки, бо я маю приказ відставити сю дитину до дому підкидків у Реміремон.

Не моя річ доходити людських тайн, думав я собі при тім, тож найлучше буде для дитини, як дістанеся під старанну опіку добродійного заведення.

Я видав відповідний реверс, заосмотрений порядковим числом 209. Незнакомий подякував, взяв дитину, сів на коня і пропав у темряві ночі.

Від того часу я не чув нічого ні про него, ні про дитину.

Детективи попрощалися з поважним старцем і пішли назад до Реміремон. Але сим разом не йшли вже дорогою, але спиналися полевою доріжкою, помежи горбками й виницями понад потоком.

Гаррі завважав, що його впрочім дуже застановило, що Шерльок Гольмс майже

не відвертав очий від потоку, часто задержувався — то знову вертався назад. Одним словом ніяке дерево, ніякий відломок скали не упишов уваги його бистрих очий.

Вкінці Гаррі спитав:

— Чого шукаєш, учителю?

— Зараз побачиш, як не милять мене мої комбінації. — І справді — не зробили й пів години дороги, як шерльок Гольмс підійшов до місця, де, на самій середині потоку була уставлена піраміда з гладкого каменя.

— Чи мусимо там дістати ся? — спитав, бо вигляд, бристи по коліна в холодній воді, зовсім не тішив його.

Гольмс притакнув, скинув обуву і побрив рвучою водою.

Гаррі радий, не радий, зробив те саме.

Вкінці змочені, змерзлі дісталися вони до піраміди, уставленої на малому острівці і стали її розбирати.

Нараз окрик здивованя й переляку вирвався з уст хлопця. Під каменем у малому заглубленю лежав малий кістяк.

— Бачиш? — спитав Гольмс, відвертаючись.

— Так учителю!... кістяк дитини.

— Так.

Потім зложили каміне так як було, в штучну піраміду і вийшли на беріг.

— Тепер йшли скоро щоби розігріти ся і встерегти ся від наслідків тої імпровізованої купелі.

Вкінці Гаррі перервав мовчанку.

— Так ви відразу, певно шукали могили дитини?

— Так як ти бачив!

— Так, так! Слушно, — говорив в задумі Гаррі. — Ви догадалися, що той чоловік у чорній масці не виконав того, що поручила йому зробити мати тої дитини, але вбив дитину і поховав її ось-тут під купою каменя.

— Маєш рацію, Гаррі, у всім аж до послідної точки, де ти обвиняєш незнакогого о замордоване дитини. Хотай всьо промовляло би за твоєю гадкою, — я є иншої думки. Та дитина померла своєю природною смертю!

— З чого ви так думаєте?

З порядку випадків! Коли би чоловік у чорній масці хотів був убити дитину, так Боже! — що за ціль була би в тім, щоби робити пароха уважним на жите дитини? Пригадай собі то, що казав парох — що дитина була бліда й перемерзла, на дворі шаліла буря. Серед таких обставин я дивувався би ся, коли би дитина не була померла! Їздець як побачив, що дитина померла, зложив її тіло в на борзі викопанім гробі, який назначив каменем. Ко-

ли би був убійником, був би радше старав ся о захованє слїдів свого злочину!

— Признаю повну слушність вашим льогічним выводам — сказав Гаррі, — але не може помістити ся в голові, в якій звязи стоїть смерть тої дитини з особами замішаними в злочин, викритий в Лондоні?

— В таких случаях, як ми маємо тут, було би немудро, робити здогади, які могли би навести нас на найхибніший стежки!

— Що хочеш сказати, сир учитељу?

— Нічого більше, лише те, що не відідемо звідси до Лондону так скоро. Що найбільше підемо кілька кілометрів звідси далше і — я переконаний — що впадемо на нові слїди. Не забувай, про дуже важну обставину: Евгенія Бегер друга жертва лондонського злочину, походила саме з цих околиць!

Так розмовляючи зайшли вони до села. Сонце заходило, а селяни сидїли перед хатами і балакали свобідно зі своїми сусїдами. Більшість з них курила лалєки.

Шерльок Гольмс наблизи́вся до одного із старших газдів і загаворив приязно:

— Ну, і щож, таку ю як смакус лалєки?

Старий засміяв ся і показав беззубі ясна.

— Певно, що смакує!... Панове, здає ся, нетутешні?!

— Цїлком не тутешні! Приходимо з дуже далека!

— Що ви говорите? Може з чужого краю?...

— Так! Ми хочемо розвідати ся про одну дівчину, якій свояк в Америці записав великі гроші. Про неї знаємо лише то, що вона віддала ся за якогось пана Жана Бегера.

— Бегер? — крикнули хором селяни. — То певно буде пан Бегер!

— Як же ні? 30 літ жив з нами. А Евгенія Акі, з якою він оженив ся ще перед трома роками була в нас! Незлий чоловік, але від тоді, як став повновласником графині Кастельон, став думати, що він щось вишного від нас. Тому взяв з собою Евгенію до Лондону і там з нею оженив ся.

— Чи графиня Кастельон вже стара жєнщина?

— Та де? Граф оженив ся з нею тільки перед трома літами. Гарна, нема що казати, але пишна!... А не повинна така бути. Прєцінь походить з тої самої крови, що й ми, а перед десять літами — ха! ха! ха! — був би кождий скорше присягнув, що радше стане панею Бегер як графинею Кастельон!

— Чи старий Бегер старав ся о неї?!

— Ні, на таке був би не відважив ся, бо Магдалина, себто пані графиня, але тоді во-

на ще називала ся Магдалина Поатіє, була дівчина дуже на себе зарозумїла. До неї залицяв ся син старого, Петро Бегер, що потім загинув в Чужинецькій Легії. Нехай там спочиває в мирі, але з него був страшний драб. Тимчасом Магдалина впала в око молодому графови, в якого матери вона була покоївкою.

Нараз стара графиня померла. Петро вступив до Чужинецької Легії і незадовго чужемо, що молодий граф має ожєнити ся з Магдалиною Поатіє!

Деякі говорили, що Петро дістав гроші за то, що забрав ся туди, де перець ростє.

Шерльок Гольмс сидів хвилию мовчки, а Гаррі шепнув собі під носом:

— Поатіє! Поатіє!... подібне назвиско я чув вже в Лондоні!

— Але брат Магдалини Поатіє був инший чоловік?! — спитав Гольмс нагло.

— Брат? А так! Яків Поатіє? Розуміє ся! Щось в него в голові було недобре, але можна сказати, що він противенством до Петра, хотяй жив у приязни з ним. Яків був коваль, працювний і чесний!... О, го! Що всі памятають як вони оба водили ся за чуби о Евгенію! Так! Яків Поатіє любив Евгенію, але, як його приятель Петро, завернув її голову, не хотїла й чути вже про першого коханця. Як Петро пішов потім до Африки, то й Яків Поатіє пропав кудись безслїдно. Се було недовго перед тим, заки граф оженив ся з його сєтрою. Тепер Евгенія не мала ніякого коханця. Тому, як батько Петра став потїшати її, не противила ся дуже, ну й дійшло до того, що поїхала за ним до Лондону, там з ним звінчала ся і стала панею Бегер!

— А щож робив старий Бегер в Лондоні?

— Він став повномочником Магдалини, то значить, я хотїв сказати, пані графині Кастельон. А як графиня стала подорожувати, відїслала його на стало до Лондону.

— Чи графиня дуже богата?

— Я думаю!... Молодий граф подарував її, як вінчальний подарунок, всі родинні дорогоцінності, які самі мають мільонову вартість. З готівкою в грошах не мусить там бути світло, бо ціле майно графа лежить в земельних добрах.

— Отже, здає ся, замок графа певно недалеко? — спитав Гольмс.

Старий підняв ся. Задзвонив церковний дзвін на вечірню. Був час на скінченє розмови.

— На кінци села, як підете на право від парохії і там побачите під ліском замок. Красний то замок Кастельон! В околици називають його загально »Скалистий замок«!... Ну, добраніч, мої панове! Простіть старому, що

розбазікав ся як коловорот!

Детективи попрощали ся з селянами і пішли, але Гаррі чув ще як один з них говорив до старого:

— З вас нестерпний балакун! Нехай донесуть ся ваші базіканя до замку, то з вами може бути зле! Графиня жартів не знає!

Подорожні дійшли до найближньої господи, а як вкінці пайшли ся самі серед чотирох нагих стій, Гаррі снітав нетерпеливо:

— Ну щож, учителю?!

Великий детектив пустив клубок диму з люльки, яку курив, коли входив до господи.

— Всьо ясне! — відповів коротко. — Лише той пан »Х« дасть ще нам багато роботи!

— І ви добре розглянули ся в тій плутанинній ріжних суперечностей?

— Розуміє ся!

— Пане Гольмс, дайте мені можливість з'орієнтувати ся...

— Дуже радо!... Але замовмю собі наперед фляцнну доброго вина, бо се зворушаюча історія, що я уложив собі на тім тлі. Побачимо, чи я маю такі самі здібности на доброго поета, як на незлого детектива!...

РОЗДІЛ V.

»Сналистий замок«.

— Послухай, Гаррі як я собі представляю те все:

Перед кільканайцяти роками жила на скалистім замку якась графиня, стара вдова, яка виховувала свого одинака у своїх кастових пересудах, але рівночасно також і з тою любовю, яка є властива жінкам, що тратять вчасно мужа.

Коли графиня постаріла ся, приняла до круга своєї дружби молоду селянку, яка незабаром виавансувала із звичайної покоївки на панну до товариства.

Здавало ся, що її вибір не міг випасти краще. Молода Магдалина внесла на замок чар молодості і веселість, була ясним сонячним промінєм, просвічуючим ті понурі, темні мурн замку. Для дівчини була се без сумніву доля, про яку вона не гадала навіть у найсмілійших своїх мріях. Вона чула ся в замку майже рівною свому панству. Графиня обспівувала її дарунками і ласками, молодий граф з захватом слідив очима за красною дівчиною. Того послідного стара аристократка не предвиділа. Любов зростала із що раз то більшою силою в серці неспілого молодця, а красна дівчина не мала нічого напроти залищя панича, хотай її коханцем був зовсім хто инший. Магдалина зірвала з цілим своїм давним

окруженем, з виїмком двох людей.

Перший був її брат, Яків, якого вона правдиво любила, а другий Петро, який був її коханцем, але се не перешкаджало її зовсім приймати залищя панича. Та Петро був ледащо і крутив голову не лише Магдалинні, але й залищяв ся до Євгенії. Його суперником був тихий і працьовитий коваль, Яків, брат Магдалини.

Тимчасом час не стояв.

Граф попросив о руку давньої покоївки.

Красна Магдалина, що серед инших обставин була би чула ся як у семім небі, побачила ся нагло над берегом пропасти.

Любов її з Петром не остала без наслідку.

Ціле щастє, що критичний день прийшов день перед днем, призначеним на день вінчання з молодим графом. Магдалина нашла нагоду, щоб виїхати на кільканайцять днів із замку під позором подорожи до своїх.

Свою дитину, плід неправої любови з Петром, віддала свому братови з приказом, умістити її в домі підкидків. Люблячий і засліплений у своїй сестрі, брат підняв ся тої місії. За маскований і перебраний недоізнання дістав від місцевого пароха картку прийняття дитини до дому підкидків, але воно дарма! — як знаємо, померло в дорозі, а Яків похоронив її в потоці і приложив камінем.

Тусаму вістку переказав він своїй сестрі, доручуючи її, як послідну памятку, той папір, ч. 209, під яким бідна дитина мала бути приміщена в домі підкидків, в Реміремон.

Бідна дівчина була в розпуці по втраті першої улюбленої дитини, а одиноку памятку по ній той доказ прийняття, ч. 209, сховала собі на вічну памятку в ту дорогу скриню, де були приміщені її клейноди і, де ми найшли його за адамашковим обієм.

Магдалина осягнула свою ціль. — Стала графинею і муж не довідав ся про гріх її молодості.

Батько її неживої дитини, Петро, дав ся намовити до виїзду і вступив до чужинецької легії і пропав десь в Африці.

Яків, брат Магдалини переніс ся відтак до Лондону, а що любив ще Євгенію, мимо того, що віддала ся за старого Бегера, хотів бути недалеко особи, любой його серцю.

Отже не було нікого такого, хто знав би про поганий крок графині ще з її дівочих часів — не було ніякого свідка, лише якась дама Норвич, в якій вона раз, як була ще дівчиною, довгий час перебувала. Але пані Норвич вміє мовчати і не зрадить трагедії життя своєї приятельки!

Шерльок Гольмс встав.

— Дальший тяг того цікавого оповідання скажу тобі як вернемо зі Скалистого Замку!

На другий день підходилим оба детективи до величавого Скалистого Замку, а при тім сушили собі надармо голови, як їм вкрутити ся до него, як Гаррі побачив на брамі велику таблицю і звернув на неї увагу свого учителя.

На таблиці виділа напись:

»Сей ґрунт разом із замком на продаж з вільної руки!«

Гольмс кивнув з усмішкою головою і сказав:

— Маємо знамениту причину!

Льокаєви сказали зголосити себе до коштеляна, а представили ся, розуміє ся, під фальшивими іменами. Гаррі Таксон був тепер князем Вентекот, а Шерльок Гольмс відгравав тепер роллю довіренника князя, а рівночасно посередника і прибрав собі міщанське імя, Мермон.

Красний старинний замок, з історичними збірками і збіркою зброї, разом із спорим куснем землі, що притикав до него, був на продаж за відносно малу ціну, бо лише за 900,000 франків.

Наразі графства не було дома, але мали приїхати на другий день. — Пан замку був смертельно хорий. Підчас одної своєї подорожі на полудни набавив ся жовтої фєбри, яка поволи, але систематично відбирала йому спли, так, що вже з горі можна було предвидіти його скорий кінець. Всіми справами займала ся пані графиня і власне з нею мали детективи розмовити ся завтра ніби в справі куна дїбр.

Чемний завідатель жертвував їм гостину в замку на той час заки графство повернуть.

Свобідний час посвятив Гольмс на оглянене замку. Замок сам собою старий і по старосвіцьки уладжений, мав одначе деякі частини зовсім модні й уладжені з рафінованим люксомом. Не бракувало ні дорогоцінних диванів на сходах, ні богатих прикрас і зеркал на стїнах.

На другий день, так як було заповіджено, приїхали графство до замку з частиною служби. Сумний був той приїзд. Графа занесли до його апартаментів з повоза в лектиці, яка виглядала радше на мари. Графиня пішла до своїх сальонів.

До покою детективів увійшов завідатель, вклонив ся і сказав:

— Пані графині зробите велику честь, як явите ся нині на обіді в замку.

Детективи прийняли запрошенє, а тому, що було ще досить вчасно, а обід був визначений на четверту годину пополудни, пішли

перейти ся ще по околиці.

Днина була красна й тепла і сей прохід зробив на них мле вражінє. По дорозі поступили до якоїсь господи, на якої великим кривим шильці, повішенім зараз над брамою, було написано:

»Правдиве, нефальшоване мозельське вино.«

Детектив замовив флянку і разом зі своїм товаришом увійшов до рестораційної салі. Та хто є в силі описати їх здивованє?!

В куті салі, при столику, розпертий відповідно на канані, у криво завязаній краватці і до половини розіпнєній камізельці, спочений і червоний як кат, сидів — хто? Пан інспектор Спатербакс у власній особі! Три бутилки випорожнені й одна надпочата, аж надто вимовно свідчили про те, що пан інспектор мав нині надзвичайно сильну спрагу і, що французьке вино смакувало йому не менше, як англійський портер.

— Ви що тут робите? — спитав здивований Гаррі.

— Але заки Гольмс міг з'орієнтуватись, крикнув пан Спатербакс захриплім голосом:

— Ах! що за стріча! О, пане Гольмс! Ходіть, нехай вам стисну руку! О, Гаррі Таксон! Мій солодкий, нерозумний приятелю, позволь, нехай пригорну тебе до серця!

В ресторації було багато гостей, але ніхто не звертав уваги на якогось запитого чоловічину, а ще менше на то, що він говорив.

Детективи присіли ся коло него й мали нагоду ствердити, що пан інспектор був дійсно, після всяких засад і правил — п'яний.

— Що ви робите тут? — спитав Гольмс.

— Яаяя-к ви-ди-те — відповів інспектор затинаючись — підкріпляю сили д одуже відвічальної праці, яка мене тут чекає.

— Але відки ви сюди прийшли — впитував Гаррі й дусив ся від сміху — і яка робота вас тут жде?

— О, пане Гольмс! — промовив п'яний. — Спатербакс не є такий дурний як здає ся!.. Я розвідав ся від людей, куди ви поїхали і сказав собі: коли Шерльок, то й я!.. Пане! Чи ви гадаєте, що я не знаю того, як то ви вечера вивідували ся людей в селі?... Я знаю все, я не мило ся ніколи!..

Чим більше інспектор виговорював ся, тимбільше зростала веселість Гольмса. Саме хотів його щось спитати, чи на щось відповісти, як у шинку появил ся новий гість, що звернув на себе увагу.

Він був одягнений у грубий чорний плащ, його бліде лице було вкрите чорним заростом, а коло очей стелили ся тїни, що надавали його видови нескінчено сумного, але рів

почасно й немілого виразу.

Незнакомий сів подальше, при ншнім століку, а незабаром увійшов також почтілїон, якого подорожний почастував великою склянкою вина. Чоловік у чорному плащи замовив собі богате сніданє, відтак зажадав цєра й чорнила й став писати лист, при чім не звертав зівсїм уваги на присутніх. Вкінци заклеїв коверту й заадресував. В тій хвилі Гольмс встав, перейшов попри незнакомого і ввійшов на подвірє.

Як вернув, сказав потїхо до Таксона:

— Ну, хлопче! Ти не видїв коли того чоловіка?

— Ні, учителю!

— А чи не зауважив ти, що він має ясну бороду, лише зручно почорнену?! — Лист заадресований до графинї Магдалини Кастельон.

В тій хвилі незнакомий встав, дав лист господареві, щоб кинув до скринки і забрався до виходу. Але рівночасно увійшов повий гість, а входячи, наткнув ся мимоволї на чоловіка в чорнім плащи. Присутні привитали його голосним »гурра!«

Його лице було темне, майже осмалене і споганене многими слизнами, мимого його риси були красні й правильні.

— Здоров, Петре! Ходи сюди! Сїдай! Пий! Розповідай!... загомонїли присутні зі всїх сторін.

Той, що його кликали Петром, не зауважав зовсїм чоловіка, з яким зустрїв ся в дверях. Зате тамтой мусїв пізнати його, бо нараз його лице до непізнання змінило ся. Захитав ся, опер ся о стїну, але потім ввійшов скорим кроком на двір.

— Згоджує ся! До кріпечки всьо згоджує ся! — говорив Гольмс шепотом до себе.

Тимчаом Петро сїв при ншнім столї зі своїми приятелями і при чарїї вина почав їм широко розповідати про свої пригоди в чужинєцькій легїї.

Гаррі дивив ся зі здивованєм на того жпвого небіпника. Препїнь було звїсно, що Петро згинув десь в Африцї, а тимчасом являє ся тут, як марєво минуїпини. Нєма сумнїв, що поголоски про його смерть були неправливі....

Тимчасом інспектор Снатербакє, який до тепер хрєпїв, нагло пробудив ся, протєр очі і протверєжений трохи, внялив свій погляд у твар Петра.

Нечайно підніє ся і закликав:

— То він!

Крикнув так голосно, що всї звернули на него увагу. Гальмс дав знак Таксонові й оба відсунули ся від него.

— То він! — крикнув інспектор ще раз.

— Чи ви називаєте ся Петро Бєгєр?

Запитаний обернув ся, здвигнув плечима і сказав:

— Очевидно! Я ним і є!

— Т--а--а--к? А були ви в Лондонї?

— В Лондонї? Ні!...

— Ви були!... Ви, пане, подвійний убійник!... Держить його! — крикнув він і зі зручнїстю, чого у п'яного чоловіка не буває, кинув ся на Петра.

Зачала ся бійка, яка скінчилась тим, що пана інспектора оббили порядно, а сїльський поліцай взяв його до арешту під закидом викикування бучі по п'яному.

— А детективи вернули на замок, бо надходила обїдна пора.

РОЗДІЛ VI.

В лапцї.

Графиня чекала на своїх гостей у великій на пів темній їдальні. Цїле окруженє відновїдало понурїй красцї неба, яке тепер зятягнене хмарами, не перепускало нї одного сонїчного луча через велике вікно, що було закратоване на середновїчний лад.

Графиня одягнена в чорну сукню, робила вражїне прекрасної живої статуї і видавала ся бути сотворена до тих понурих рами.

Нїчо з її захованя, нї лица не пригадувало покоївки.

Лєдви кілька разів вдало ся Гольмсові, що був чоловіком незвичайно товариєським і дотепним, викликати хвилєву усмішку на тварі графинї.

Під кїнець обїду принїє лакеї лист на золотїй тацї. Графиня кинула на лакея оком і сказала:

— Потім!

— Панї графинє! — промовив Гольмс. — На листї написано »дуже нильне«.

Графиня взяла нервово лист в руки, розірвала коверту, а як перечитала письмо, нагло збїдла і на пів зімліла внала на крісло.

— Скоро води! — крикнув Гольмс до слуги, мимого того, що карафка з водою стояла на столї.

Гольмс змочив пальцї водою і почав легко на тирати графинї лице.

— За хвилю вона прийшла до себе, глянула довкола нєневним поглядом, а відтак кликнула з найбільшим перестрахом:

— Де мій лист?! Де є мій лист?!

Гаррі видїв добре, що Гольмс перечитав його під столом, але зараз нахилив ся, здоїмив його з землі і подав графинї.

— Ось він є! — відповїв з найбільшим спокоєм.

Графиня похитала головою, сховала панир і сказала

— До побачення, мої нанове! — і вийшла.

— Хутко, Гаррі, ходи зі мною! — кликнув Гольмс як вже були самі у своїй квартирі, я на всякий випадок взяв з собою револьвер, хочай може бути, що нам не буде його потрібно.

Незабаром зайшли оба в віддалену часть парку. Се була невеличка поляна окружена густою стіною старих дерев.

На середній була мала фігура якогось святого.

Гольмс з Таксоном сховалися в корчах і не довго чекали, як появилася струнка, красива постать жінки в жалобі.

Прийшла, розглянула ся трісезно кругом і в тій хвилі з поза корчів висунувся високий, худий чоловік у чорному плащі.

Детективи приглядалися з найбільшим зацікавленням сцені що відгравала ся під фігурою. Самі сховані, могли вони все як найдокладніше бачити й чути.

Ся таємнича пара не був ніхто инший. тільки графиня з Кастельон і той незнакомий з господи.

— Пані графиня дозволить — говорив незнакомий, знімаючи капелюх — що представляю ся як автор листа, який пані відібрали нині при обіді. Вже перед тим писав я кілька разів з Парижа й Лондону, але пані графиня не уважала за відповідне відписати мені на ті листи. Отже поговорім тепер усно! Моє пазвиско є Маркіз де Каваня. Я вбив собі в голову, що мушу наново відшукати той маєток, який я розтратив за молодих літ. До тепер була судьба для мене немилосерна, — але, здається, аж тепер нагородить мої старання. Пані графиня можуть мені відшукати моє майно!... Позвольте мені сказати про себе кілька слів, бо се оправдає мої претенсії до пані о поміч при відшукуванні мого маєтку, якого я домагаюся від пані.

Після бурливої й не дуже славної молодості, вступив я до чужинської легії, де я заприятелював ся з товаришем збрві, Петром Бегер... О, нехай мені пані не перебивають, в тім нема нічого страшного!... Але дивніше те, що по mnogих літах стрівув я свого товариша тут, хоч я і всі мали його за небіщика!...

Петро оповів мені як приятелеви про свою молодість. — Знаю все, пані графине!...

Але графиня відповіла холодно:

— Як я сюди прийшла, то знайте, пане маркізе, що привела мене сюди цікавість, а не страх перед скандалом, яким ви мені грозите, а рівночасно пишете в листі, що вашу мовчанку можу окупити мільоном франків!

Можете говорити перед цілим світом, що лише знаєте!

— Отже скажу, що ви були коханкою Петра Бегера.

— Се брехня! — крикнула графиня й побігла.

— Маю докази!... Чи сказати яких я маю свідків?... Хіба пані Евгенія Бегер не втаємничена в історію унадку пані?

— Евгенія не живе. Про що ви могли довідатися від неї?

— Про все, що може довідатися коханий від нещасливої жінки — відповів з цинічним супокоем. — Чи маю розголосити, що недалеко звідси похоронена неслобна дитина пані?

— Се не правда! — крикнула графиня з розпучкою.

— А чим, пані, докажете, що ваша дитина померла природною смертю? — говорив дальше драб. — Хто повірить пані? — Чому не дали ви знати властям про смерть дитини? Чого поховано його тайком? Евгенія розвідала ся про се від Якова, брата пані. — Евгенія і її муж внали жертвою злочину, але я ще живу, а за збереження сеї скандальної справи в тайні жадаю не менше як мільон франків!...

Памятайте, пані, що крім скандалу чекає вас ще щось більше, бо — арешт!...

На пів зімліла графиня через цілий час була оперта о дерево, бо бояла ся, що впаде, тепер підняла голову і сказала тихо:

— Добре! Я годжу ся заплатити вам жадану суму.

— Пані не зроблять сего! — роздався якийсь могутній голос і в тій хвилі вискочив ізза корчів Шерлок Гольмс і Таксон.

Графиня трохи що не омліла. Вона пізнала обох панів, що мали трактувати про купню замку.

Але поява детектива поділила на драба, паче грим з неба.

— Шерлок Гольмс! — крикнув він в найбільшим перестрасі.

— Так! Я є Шерлок Гольмс, ти драбе безстыдний і приходжу щоби освободити з твоїх ситий нещасну жертву!

Але драб відшукав свою зимну кров.

— Що-ж ви мені зробите? — спитав він безлично. — О що ви мене оскаржите більше, крім охоти, вимусити мільон франків на сій жінчині?!

— Оскаржую тебе о подвійний морд, ти чортівський накорінку! — сказав Гольмс. — Ти довідався, що графиня має одержати брилянти через паню Евгенію Бегер.

Ти довідався, де переховує старий Бегер свої гроші і клейноди графині. Ти підступ

но їх обоїх замордував, а як Яків, брат графині, прибіг їм на поміч, ти замкнув його в ґиґниці, намазав йому руки й ноги кровю, яку ти сам пролляв, на те лише, щоби звернути на него підозріне морду. — Маркізе де Каванья! ви мій вязень!

Але заки Гольме міг спостеречч, добув маркіз револьвер з кишені. Гаррі зробив те саме, прямуючи револьверове дуло в голову драба.

Але куля не була призначена для дестектива. Куля власного револьвера прошила мозок маркіза-злочинця.

В такий спосіб вимірив він собі справедливить сам, втікаючи перед законами.

За кілька днів за старанем Гольмса, Якова, який сидів невинно у вязниці, випустили. Петро Бегер, син замордованого Жана Бегера, одержав значний спадок по батькові і виїхав за море, а Шерльок доручив графині Кастельон реверс ч. 209. — свідоцтво віддачі її неправої дитини до дому підкидків, а рівночасно посльідне свідоцтво її молодечого гріху.

У спокійному, тихому французькому селі, з якого походила графиня Кастельон, колись селянка, а тепер аристократка і властителька дібр — в тому селі не змінило ся нічо, всьо йшло на давний лад.

Селяни відносили ся до властительки замку з тим самим недовірем і з тою самою неприязню, що й давнійше.

Се було почасти й оправдане і зрозуміле для тих, що знають психольогію хлоиської душі й льогіку їх тупих лобів.

»Краєни« не могли простити графині — чого? Чи того, що була тепер графинею, чи того, що була колись хлопокою? Чи мали її за зле її маєток, значіне, красу?... Се все по трохи! Хлон не любить давного хлопа, перебраного в міський сурдут і цилиндер, ані селянки не очарує давна селянка, перебрана в горсет і шовкові панчохи.

Додаймо до того, що графиня Кастельон, була дійсно горда й неприступна, а своїх давних лодий не любила і їх уникала. Спомини, що вязали її з ними, не належали ані до милых, ані до почесних.

Загалом графиня не жила майже з ніким, з виїмком малого круга найблизпних знакомих ніхто не бував у замку. Бо й нецікаве було приставане з людьми відгороженими від світа, а хованими поза китайський мур пересудів і упереджень.

Вона — красна й молода, була, без сумніву, лакомим куском для дооколичних смаків — дон жуанів.

Але своїм поступованем так зразила до себе молодіж, що буквально прогнала всіх як

то кажуть, за десяту гору.

Він — молодий ще, але схорований, знищений надужитями поповнюваними в молодости, особливо, коли, в додатку до своєї вчасної старости, взяв собі ще молоденьку жінку. Нам відомо серед яких обставин пізнав і полюбув молодий графчук свою будучу жінку, яка з разу була лише покоївкою у його матері, що носила прості перкалі, білі фартушки а панчохи — про свята.

Граф Кастельон, батьр і дівковод, вмів оцінити красу своєї покоївки.

Хитра дівчина вміла також так осідлати, так омотати графа, що прямо не уявляв собі жити інакше, як з тою сільською русалкою, з закованими рукавами, а в лаптях на босих ніжках.

Вона була на рівні хитра як і красна.

Як випела ся в житє молодця, потрапила завести його, як то кажуть, по шовковій нитці га перед вівтар.

Тепер положенє змінило ся цілковито.

Перкалі й лапті пішли в цілковите забутє, а з давньої минувшини не остало нічо крім плями на її жіночій честі.

Будь що будь, ся жінка була упавша.

Чи її осудити, чи ні, над сим не застановляймо ся. Загалом остає отверте питанє, чи жінку, що зблудила любовю належить уважати упавшою.

Але графиня відчувала добре, що вона не додала блеску шляхотському гербови свого мужа.

В його очах читала вона німий докір за прогайноване житє і за знищенє здоровлє. Але навіть одним словом не зрадив того, що терпів.

Се був чоловік дурний, але дуже добрий і свою жінку любив на свій спосіб.

Сї люди сковані долею, пережили зі собою довгі літа, але здоровлє молодого графа погіршувало ся з дня на день, вянув, марнів на очах, аж приїшла катастрофа, якої вже давно сподівали ся.

Граф помер липнаючи своїй жінці майно, імя і волю.

Одним словом лишив »непотїпну« вдову в дуже добрих условинах, так що вона освипила в короткім часі слези, скинула жалобу і віддала ся другий раз.

Шерльок Гольме заслужив собі на влячність богато людий, що показав їх невинність, привернув їм спокій і щастє.

(Кінець).

Сльідуючий випуск (ч. 15.) обнимати-ме:
ТРАГЕДІЯ ДІДИЧКИ.

B. Links,

P. O. Box No. 6,

Sioux Lookout, Ont., Can.

